

„Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar, účastinná spoločnosť v Martine

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1520_27022	Referenčný kód
3.1.2.	Title	„Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar účastinná spoločnosť v Martine	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1919 – 1945 (1948)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	6,500 bm (148 úradných kníh, 18 škatúl spisov)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	„Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar účastinná spoločnosť v Martine	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	<p>K založeniu a následnej výstavbe továrne v Martine predchádzal vznik Československej účastinárskej spoločnosti pre obchod, priemysel a hospodárstvo vo Zvolene, keď na valnom zhromaždení spoločnosti boli dňa 9. marca 1919 schválené jej stanovy. Zaoberala sa nákupom a predajom všetkých obchodných komodít, surovín, hotových priemyselných a hospodárskych výrobkov, kúpou a predajom hnutelností a nehnuteľností, sprostredkovaním nákupu a predaja tovarov, výchovou obchodného, priemyselného a hospodárskeho dorastu. Majetok spoločnosti tvoril kmeňový kapitál pozostávajúci z účastín a prioritný kapitál (spolu 10 miliónov Kčs). Bola vytvorená pobočka spoločnosti v Košiciach a s rovnakou náplňou ako vo Zvolene. Najväčším účastinárom bola Banka československých légii (Legiobanka) v Prahe. Orgánmi spoločnosti boli</p> <ol style="list-style-type: none">1. Valné zhromaždenie2. Správa3. Dozorné povereníctvo	Dejiny správy pôvodcu

		<p>Valné zhromaždenie schvaľovalo záverečné účty, informačné správy dozorného povereníctva a správy spoločnosti. Malo právo odvolať správu a dozorné povereníctvo, znížiť alebo zvýšiť účastinnú istinu, spojiť sa s druhou spoločnosťou, alebo vlastnú zrušiť. Každá účastina mala pri hlasovaní právo jedného hlasu.</p> <p>Správu spoločnosti, ktorá mala piatich členov, volilo valné zhromaždenie spoločnosti spomedzi účastinárov na 6 rokov. Správa zvolávala valné zhromaždenie účastinárskej spoločnosti a zastupovala jej záujmy v období medzi valnými zhromaždeniami. Správa vykonávala obchodnú činnosť spoločnosti, mohla zakladať alebo prenajímať priemyselné, obchodné a hospodárske podniky.</p> <p>Dozorné povereníctvo sa skladalo tiež z piatich členov a volilo ho valné zhromaždenie spoločnosti. Vo svojej činnosti sa riadilo paragrafmi č. 194 – 196 Obchodného zákona (Das allgemeine Handelsgesetzbuch) roku 1863, ktorý do svojho právneho poriadku prevzala Československá republika.</p> <p>Valné zhromaždenia Československej účastinárskej spoločnosti pre obchod, priemysel a hospodárstvo boli zvolávané prostredníctvom Národných novín v Martine a Národných listov v Prahe.</p> <p>Československá účastinárska spoločnosť pre obchod priemysel a hospodárstvo vo Zvolene začala v roku 1921 v Martine s výstavbou textilnej továrne. Impulz k výstavbe továrne dali členovia účastinárskej spoločnosti Ján Országh, predtým veľkoobchodník vo Varšave, a členovia Zväzu priemyselníkov a obchodníkov slovenského pôvodu, ktorí sa vrátili z Ruska. Výstavba továrne mala pre tento región aj sociálny rozmer. Zámerom bolo poskytnúť pracovné príležitosti pre ľudí z okolia a zamedziť, alebo obmedziť vystáhovalectvo za prácou. V roku 1922 však bola výstavba továrne prerušená v dôsledku všeobecnej hospodárskej krízy. Valné zhromaždenie z 24. júna 1922 sa pokúsilo napriek ťažkej hospodárskej situácii spoločnosť ozdraviť. Dozorná rada dala 5. októbra 1922 podnet pre správnu radu, aby ohlásila mimokonkurzné vyrovnanie pri sédrii v Banskej Bystrici. Dňa 21. októbra 1922 to valné zhromaždenie vzalo na vedomie. Týmto bol naštartovaný proces uzdravovania spoločnosti prostredníctvom veriteľov Zväzu, Národnej banky a Legiobanky. V nasledujúcom roku sa uskutočnilo množstvo zasadnutí dozornej rady i valného zhromaždenia, aby sa následne 30. júna 1923 Legiobanka ujala ozdravovacieho procesu. Do konania valného zhromaždenia 30. mája 1924 boli zrevidované všetky knihy a dokumenty. Filiálky spoločnosti v Banskej Bystrici, vo Zvolene a v Košiciach boli zlikvidované, takže sa tam nenachádzali už žiadne obchodné aktivity. Spoločnosti zostala iba továreň Slovenka v Martine a dom v Košiciach. Do prevádzky bola továreň odovzdaná až v roku 1924. Továreň Slovenka začala svoju výrobnú prevádzku 1. mája 1924 pomocou firmy Mahler, s ktorou mala uzatvorenú zmluvu o súčinnosti na päť rokov.</p>	
--	--	--	--

		<p>Koncom roku 1925 bola k továrni Slovenka v Martine pripojená textilná továreň v Banskej Štiavnici. Kúpou továrne so strojným zariadením sa zhodnotila už existujúca továreň v Martine. V Hodruši pri Banskej Štiavnici bola založená vlastná výchovná škola a domácemu obyvateľstvu bola poskytnutá možnosť domácej výroby. Podľa štatistických výkazov tento spôsob výroby dosiahol vrchol v rokoch 1930 a 1931. V roku 1928 kúpila Slovenka na dražbe objekt bývalej továrne Turčan, ktorú predtým vlastnila Americko-slovenská stolárska účastinárska spoločnosť v Martine, za účelom rozšírenia výroby. Z tohto obdobia pochádzalo aj rozhodnutie o tom, že v martinskej továrne sa špecializovali na výrobu pančuchového tovaru a v Banskej Štiavnici na výrobu konfekčného pleteného tovaru. Od roku 1926 rozširovala Slovenka svoju činnosť budovaním obchodnej siete vlastných predajní v mestách a mestečkách po celom Slovensku i na Podkarpatskej Rusi. Tieto predajne zásobovala predovšetkým tovarom z vlastnej produkcie. Svojimi výrobkami úspešne konkurovala v českých zemiach, kam vyvážala veľkú časť produkcie a kde sa nachádzal priemysel s podobnou výrobou a starými tradíciami. V histórii spoločnosti sa významným medzníkom stal rok 1929, kedy bol zmenený názov „Československá účastinárska spoločnosť pre obchod, priemysel a hospodárstvo si sídlom vo Zvolene“ na „Slovenka“, továreň na pletený a tkaný tovar so sídlom v Martine. Hlavné sídlo účastinárskej spoločnosti naďalej zostalo v Prahe. Zmena názvu účastinárskej spoločnosti nemala podstatný vplyv na zmenu pôvodných stanov. Hlavným cieľom spoločnosti sa stala priemyselná výroba všetkých druhov textilných tovarov a polotovarov.</p> <p>Koncom roku 1934 vznikla „Slovenka“ spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorej hlavnou náplňou bol obchod s pleteným, tkaným, strižným, módnym a galantným tovarom. Do svojej správy prevzala celú sieť predajní „Slovenka“, továreň na pletený a tkaný tovar, účastinárska spoločnosť v Martine. Slovenka s.r.o. bola samostatnou správnu a bilančnou jednotkou.</p> <p>V roku 1937 kúpila Slovenka od Otta Blocha továreň na tlačenie, farbenie a úpravu hodvábných látok (spolu s výrobou gumových pásov, podprsieniek a trikotínu) v Mníchovom Hradišti. Po osamostatnení Slovenska bolo náročné spravovať túto továreň, preto bolo rozhodnuté ju odovzdať za protihodnotu podľa stavu z konca roka 1938 firme „Bohemia“, čo bola medzinárodná dopravná účastinárska spoločnosť, ktorej účastinárom bola aj Legiobanka v Prahe.</p> <p>Významným krokom v histórii továrne bolo jej zaradenie medzi podniky dôležité pre obranu štátu v roku 1942. Povojnové obdobie prinieslo zmeny v jej právnom postavení. Nariadením Slovenskej národnej rady č. 50/1945 Sb.n. boli Slovenka účastinárska spoločnosť a Slovenka s.r.o. dané pod spoločnú národnú správu. V priebehu roku 1945 boli znárodnené v rámci prvej etapy znárodňovania podnikov. Nasledujúce obdobie v histórii Slovenky je charakterizované iným organizačným a správny vývojom, ide o nového pôvodcu, a teda aj samostatný archívny</p>	
--	--	---	--

		fond.	
3.2.3.	Archival history	<p>Archívny fond „Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar účastinárska spoločnosť v Martine tvoria zachované písomnosti z obdobia jej činnosti a činnosti predchodcu, ktorým bola Československá účastinárska spoločnosť pre obchod, priemysel a hospodárstvo z rokov 1919 – 1945. Súčasťou fondu sú aj písomnosti, ktoré vznikli počas národnej správy v roku 1945. Vznikom Slovenky národný podnik v Martine v roku 1946 boli písomnosti prevzaté do správy a úschovy novovzniknutého závodu. Písomnosti, ktoré vznikli z prevádzkovej činnosti Slovenky v Banskej Štiavnici boli odstúpené do Banskej Štiavnice. Z činnosti filiálky v Košiciach sa nezachovali žiadne písomnosti. Dňa 1. januára 1951 bol závod premiestnený do Banskej Bystrice. Písomnosti boli začlenené ako samostatná zložka predchádzajúceho pôvodcu do registratúry Slovenky, národný podnik. Podľa zachovaných písomností môžeme predpokladať, že spoločnosť si nevedla registratúru, respektíve žiadne denníky sa nezachovali a ani samotné písomnosti neobsahujú informácie o spôsobe vedenia registratúry, ani to, kde a ako boli písomnosti uložené a uchované. Písomnosti spoločnosť uchovávala predovšetkým z hľadiska potreby a dôležitosti pre jej vlastnú existenciu. V roku 1965 bol podľa pokynov Archívneho oddelenia Krajskej správy Ministerstva vnútra v Banskej Bystrici vypracovaný inventár.</p>	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	<p>Archívny materiál fondu „Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar účastinná spoločnosť v Martine prevzal 27. mája 2008 Štátny archív v Banskej Bystrici od JUDr. Ondreja Zachara, správcu konkurznej podstaty Slovenky, a.s. v Banskej Bystrici podľa rozhodnutia o vyradení registratúrnych záznamov číslo A/I/2008-00151 z 13. marca 2008. (prírastkové číslo 739 – 27052008)</p>	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	<p>Archívne dokumenty fondu „Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar v Martine 1919 -1945 (1948) sa zachovali veľmi zlomkovito. Nedá sa určiť štruktúra spoločnosti a preto boli rozdelené podľa pokynov Krajskej správy Ministerstva vnútra v Banskej Bystrici medzi vedenie a správu podniku, zamestnancov, účtovníctvo a výkazníctvo, do poslednej kapitoly boli zaradené písomnosti týkajúce sa výroby.</p> <p>Písomnosti zaradené medzi vedenie a správu podniku obsahujú stanovy predchodcu „Slovenky“ a jej samotnej, výpisy z firemného registra, vklady účastinárov, povolenia štátnych úradov na činnosť, pozvánky na valné zhromaždenie, zápisnice z konaní valných zhromaždení, správy o činnosti správnej rady a dozorného výboru, štatistické údaje o obchode a výrobe. Súčasťou sú aj kúpnopredajné zmluvy na pozemky, prípadne budovy, ktoré slúžili na rozšírenie výroby. Nachádzajú sa tu tiež plány na stavbu továrne pri rozširovaní výroby, katalógy textilných strojov, ich objednávok, korešpondencia s inými textilnými závodmi v Čechách o vzájomnej výmene a predaji výrobkov, inzeráty v rôznych novinách, postavenie Slovenky v priemysle</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu

		<p>počas vojny, a tiež korešpondencia rôznych firiem týkajúca sa obchodnej spolupráce so Slovenkou v povojnovom období.</p> <p>Druhá skupina písomností sa týkala záležitostí zamestnancov a zamestnanosti. Boli to žiadosti o zamestnanie, povolenia zamestnávať cudzincov, zamestnávanie Židov, mzdové záležitosti, rôzne potvrdenia, výkazy nemocenského poistenia, poistenia v Penzijnom ústave v Bratislave, mzdové požiadavky, prepúšťanie robotníkov, korešpondencia „Slovenskej odborovej jednoty súkromných úradníkov“, osobné záležitosti členov správy účastinárskej spoločnosti.</p> <p>Do agendy účtovníctva a výkazníctva sú zaradené zachované bilancie za jednotlivé roky, rozvahy, exekučné požiadavky Banky československých légii v Prahe voči Československej účastinárskej spoločnosti pre obchod, priemysel a hospodárstvo, revízne správy, výplatné listiny zamestnancov, výplatné listiny dovolení, drahotného a vianočného príspevku, žiadosti o peňažné podpory rôznym organizáciám. Zo zachovaných kníh sú to predovšetkým kniha akcionárov, bilančné knihy, pokladničné knihy a denníky, inventáre strojového zariadenia, knihy spotreby farieb, zásob surovín, evidenčný vývozný denník, knihy dodávok tovaru, knihy účtov za rôzne platby – kurivo, svetlo, udržiavanie strojov a zariadení, režijné účty, knihy daní z obratu, poplatkov sociálneho poistenia a slúžneho a ďalšie knihy a denníky, ktoré poukazujú na chod továrne a predajní.</p> <p>V poslednej kapitole sú zaradené písomnosti, ktoré sa týkali výroby, či to už boli rôzne výkazy vyrábaných druhov tovarov, inventúry surovín potrebných k výrobe tovarov, chemikálií a iných pomocných polotovarov, súpisy zásob, nakúpených strojov, odhady nehnuteľností a strojového zariadenia, dohody o odbere elektrickej energie, dodávky výrobkov pre armádu, protipožiarne poistenie predajní a výrobných objektov, farebné vzorky rôznych látok, trikotínu a priadzí.</p>	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	V archívnych pomôckach sme informáciu o možnom vyradovaní písomností pri usporadúvaní a spracúvaní archívneho fondu nenašli.	Vyradovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Archívny fond je uzatvorený. Ďalšie prírastky sa neočakávajú.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Zo zachovaných archívnych dokumentov nebolo možné rekonštruovať registratúru Československej účastinárskej spoločnosti pre obchod, priemysel a hospodárstvo a ani „Slovenky“ tovareň na pletený a tkaný tovar v Martine. Pre vypracovanie inventára boli použité pokyny Archívneho oddelenia Krajskej správy Ministerstva vnútra v Banskej Bystrici. Bola vypracovaná schéma a písomnosti boli inventarizované priebežne. Pokiaľ to dovolili možnosti bolo uplatnené chronologické hľadisko. Schéma inventára je nasledovná:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vedenie a správa podniku 2. Zamestnanci 	Spôsob usporiadania

		3. Účtovníctvo a výkazníctvo 3.1. Spisy 3.2. Knihy 4. Výroba	
3.4.1.	Conditions governing acces	úplne prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language /scripts of material	slovenský, český	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	K dispozícii je nasledujúca neelektronická archívna pomôcka poskytovaná archívom v bádateľni na požiadanie. Podnikový archív n. p. Slovenka v Banskej Bystrici. BUKOVA, Marta: „Slovenka“ továreň na pletený a tkaný tovar účastinná spoločnosť v Martine 1919 – 1945 (1948), inventár. Banská Bystrica, 1965, 24 s.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky Štátny archív v Banskej Bystrici, Komenského 26, 974 01 Banská Bystrica	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Nie je známa.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	„Slovenka“ spol. s ručením obmedzeným v Martine, 1934 - 1948 (archívny fond, Štátny archív v Banskej Bystrici)	Súvisiace jednotky opisu

3.5.4.	Publikation note	Informácie nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Opis vyhotovila PhDr. Terézia Uherková na základe evidenčného listu archívneho fondu a informácií obsiahnutých v archívnych pomôckach uvedených v kapitole Vyhľadávacie pomôcky.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	21.02.2018	Dátum vyhotovenia opisu